

ВИКОРИСТАННЯ ФОЛЬКЛОРНОГО МАТЕРІАЛУ НА СВІЖОМУ ПОВІТРІ

Катерина Колеснік, доктор філософії, старший викладач кафедри дошкільної освіти

Ганна Чамлай, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

USE OF FOLKLORE MATERIAL IN THE FRESH AIR

Kateryna Kolesnik, senior Lecturer of the Department of Preschool Education.

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskiy State Pedagogical University (Ukraine)

Hanna Chamlai, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskiy State Pedagogical University (Ukraine)

***Анотація.** У статті здійснено дефінітивний аналіз поняття «фольклор» й описано різні жанри усної народної творчості. Розкрито особливості використання фольклорного матеріалу на свіжому повітрі. Автори статті презентують приклади загадок, прислів'їв, приказок, закличок і лічилок.*

***Ключові слова:** фольклор, діти дошкільного віку, свіже повітря.*

***Abstract.** The article provides a definitive analysis of the concept of «folklore» and describes various genres of folklore. The peculiarities of the use of folklore material in the fresh air are revealed. The authors of the article present examples of riddles, proverbs, proverbs, invocations and counters.*

***Key words:** folklore, preschool children, fresh air.*

Українська етнопедагогіка бере витоки з народних традицій та своїми коренями сягає у давнє минуле. Вона має свої особливості: усна народна форма творення, побутування, варіантність, традиційність, колективність, індивідуальність, імпровізаційність. Завдяки їй забезпечується нерозривний взаємозв'язок між минулим і сучасним, вона є скарбницею сталих народних звичаїв і стимулятором їх подальшого розвитку.

Фольклор (від англ. folkloge – народна мудрість, народні знання) – усна народна творчість, характерними ознаками якої є колективність творення, масовість побутування, анонімність та багатоваріантність у виконанні [5]. Дитячий фольклор має свої специфічні особливості, а саме: відповідає віковим особливостям дітей у виборі тем, образів, ідей; характеризується поєднанням словесного матеріалу з елементами гри, супровідними рухами; у багатьох творах проявляється виражене виховне спрямування.

Усі жанри дитячого фольклору умовно можна поділити на три групи [5]:

- 1) різні види фольклору, створені дорослими для дітей (колискові пісні, пестушки, утішки, небилиці, казки);
- 2) твори, які поступово перейшли в дитячий фольклор із загального фольклорного доробку (деякі обрядові пісні, загадки, прислів'я, приказки);
- 3) власне дитячий фольклор, тобто творчість самих дітей (лічилки, жарти, дражнили тощо).

Використання фольклорного матеріалу на свіжому повітрі активізує пізнавальну діяльність дітей дошкільного віку, бажання цікавитися об'єктами і явищами природи, підвищує інтерес у малят піклуватися про навколишній світ та охороняти його.

Прогулянки можуть бути цікавими й пізнавальними за умови вміння вихователем зацікавити дітей дошкільного віку. З усіх скарбів української етнопедагогіки важливе місце належить загадкам, прислів'ям, приказкам, закличкам, лічилкам. Дошкільники цікавляться навколишнім світом, проте не завжди помічають головне. Тому педагог має навчити бачити красу, виховувати любов та естетичне ставлення до природи.

Діти дошкільного віку люблять відгадувати та загадувати загадки, адже вони спонукають до самостійного вирішення різних завдань. Загадка – це один з найдавніших народнопоетичних жанрів [3]. Вони повинні відповідати віковим особливостям дітей, мають бути зрозумілими та доступними.

Наведемо приклади загадок про природні явища:

- Скачуть по дорожці білі горошки (Град).
- Сивий дідусь біля воріт усім очі заволік (Туман).
- На дворі горою, а в хаті водою (Сніг).
- Гуляє в полі, та не кінь, літає на волі, та не птиця (Вітер).

Відгадування загадок на прогулянці може бути і запланованим, і незапланованим процесом. Заплановане використання загадок передбачає їх відгадування як спеціальний вид роботи з групою дітей. Але під час прогулянки виникають ситуації, коли несподівано можна загадувати загадки. Наприклад, на майданчик прийшов котик і вихователь промовляє загадку: «Гострі кігті, тонкий слух, хто на мишок має нюх?» (Котик). Або прилетіла пташка й тут у нагоді стане загадка: «У червонім фартушку птах стрибає по сніжку і розпитує синичку про найближчу годівничку» (Снігур).

Використання загадок на свіжому повітрі викликає інтерес до міркування, спостереження, порівняння, узагальнення, збагачує мовлення і мислення; малята знайомляться з явищами довкілля.

Прислів'я і приказки – це стислі образні вислови, афоризми, в яких виявляється мудрість і життєвий досвід народу. Прислів'я є завершеними судженнями, мають висновки, узагальнення та повчальний характер, а приказки містять здебільшого лише натяк на судження та констатують факти.

На думку Л. Чабан, прислів'я та приказки відіграють особливу роль у вмінні спостерігати за явищами оточуючого світу. Саме на прогулянці у вихователя є можливість пригадати та застосовувати прислів'я і приказки. Наприклад, взимку випало багато снігу, тоді вихователеві стануть у нагоді прислів'я: «Багато снігу – багато хліба», «Зима без снігу – літо без хліба». Коли раптово почався дощ у різні пори року: «Як у травні дощ надворі – то восени хліб у коморі», «Як вересніє, то й дощик сіє», «Після дощу й сонце сяє».

Під час спостереження за хмарами вихователь може використовувати наступні прислів'я та приказки: «З великої хмари малий дощ», «Скільки хмара не стоятиме, а зсунеться». Коли на майданчик прилетіла ластівка, тоді можна запропонувати дітям такі прислів'я: «Ластівки низько літають – дощ обіцяють», «Ластівка весну починає, осінь накликає», «Ранні ластівки – щасливий рік».

Використання прислів'їв і приказок на свіжому повітрі сприяє активізації словника дітей, розвитку мовлення, його образності та яскравості.

Заклички – короткі поетичні твори, пов'язані з вірою давніх людей в магічну дію слова, в яких звучать звертання до природних явищ, стихій, об'єктів, з метою вплинути на погоду, довкілля чи саму людину [5].

У ході спостережень за дітьми дошкільного віку вихователь може використовувати різноманітні заклички про явища природи (вітер, дощ, сонце). Наприклад, сонце заховалось за хмару. Вихователь пропонує дітям покликати сонечко, співаючи слова заклички:

Вийди, вийди, сонечко,
На дідове полечко,
На бабине зіллячко,
На наше подвір'ячко.

Лічилки – пісенно-поетичні гумористичні висловлювання, які мають на меті визначити ведучого в грі або порядок самої гри [5]. Ці малі фольклорні жанри мають цікавий і веселий зміст, яскравий і ритмічний малюнок, завдяки чому створюється бадьорий настрій і діти заохочуються до гри:

Раз, два, три, чотири, п'ять!
Вийшов зайчик погулять.
Як нам бути, що робити?
Треба зайчика зловити.
Будем знову рахувати:

Раз, два, три, чотири, п'ять.

Зараз я іду шукать!

Основною особливістю лічилок є чіткий ритм. У дітей дошкільного віку формується цілісне художнє сприйняття фольклорних текстів та їх інтуїтивне розуміння на основі їх використання в різних видах діяльності.

Отже, використання фольклорного матеріалу на прогулянці сприяє встановленню емоційного контакту дитини з природою. Через ці твори дошкільники дізнаються про навколишній світ, а саме: явища природи (дощ, сніг, вітер, град, грім туман тощо), про тварин (хижих і свійських). Ритмічні тексти спонукають малюків до рухової активності, сприяють ознайомленню з навколишнім світом і природою, розвивають почуття ритму, формують інтонаційну виразність мовлення.

Список використаних джерел

1. Демченко О. Свято як форма національного виховання молодших школярів: технологічний аспект. *Проблеми українського національного виховання: збірник наукових праць* / за ред. Н.Скотної, М.Чепіль. Дрогобич: РВВ ДДПУ ім.І.Франка, 2013. С.261-272.

2. Колеснік К., Комарівська Н., Карук І., Пахальчук Н. Розвиток зв'язного мовлення старших дошкільників засобами театралізації. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. Вип.17(2). Слов'янськ, 2022. С. 104-115.

3. Комарівська Н. Розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного та молодшого шкільного віку засобами фольклору. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Вип. 46. Київ – Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2016. С. 30-33.

4. Лазаренко Н. І. Нові вимоги до професіоналізму вчителя в умовах євроінтеграції. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія: зб. наук. пр.* Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2018. № 54. С. 100-106.

5. Лановик М.Б., Лановик З.Б. Українська усна народна творчість: навчальний посібник. Київ: Знання-Прес, 2006. 591 с.

6. Пахальчук Н.О., Грошовенко О.П., Демченко О.П., Колеснік К.А. Організація фізкультурно-оздоровлювальної діяльності дітей на основі казок В.Сухомлинського. С91 *Moderní aspekty vědy: XVIII. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2022. Str. 184-196.*

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Каріна Костюк, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: К.Л. Крутий доктор педагогічних наук, професор
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

ENVIRONMENTAL EDUCATION OF OLDER PRESCHOOL CHILDREN: THE EUROPEAN CONTEXT

Karina Kostyuk, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті розглядається європейський контекст екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку. Описується сучасний стан та етап розвитку екологічного виховання у зарубіжній практиці. Обґрунтовано освітні системи екологічного виховання в країнах Європи.

Ключові слова: екологічне виховання, дошкільники, природа, гуманізм, цінності.